

**Скляр
Володимир Тихонович
(14.07.1923 – 09.03.1998)**

*Короткий нарис
життя та творчості*

Доктор технічних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, академік Української нафтогазової академії, видатний фахівець з технології, виробництва та застосування паливно-мастильних матеріалів Володимир Тихонович Скляр належить до плеяди провідних дослідників, вчених та організаторів, зусиллями яких створювалась та розвивалась сучасна нафтопереробна і нафтохімічна промисловість України. Притаманні йому творчий підхід до справи, постійне прагнення до практичної реалізації одержаних наукових результатів, надзвичайні організаторські здібності по праву забезпечили Володимиру Тихоновичу почесне місце серед видатних нафтопереробників та нафтохіміків не лише в Україні, а й поза її межами.

Народився В.Т. Скляр 14 липня 1923 р. у с. Хоминці на Сумщині в сім'ї коваля. Закінчивши у 1940 р. Глинську середню школу, вступив до Новосибірського інституту військових інженерів залізничного транспорту, деякий період працював токарем на оборонному заводі. У травні 1942 р. був відряджений з інституту до евакуйованого Київського піхотного училища і після закінчення навчання залишений в училищі, виховував майбутніх офіцерів. У 1945 р. його відрядили до Управління військового коменданта м. Києва.

У 1946 р. В.Т. Скляр демобілізувався і вступив на другий курс Нафтового факультету Львівського політехнічного інституту. В 1951 р. сталінський стипендіат Скляр В.Т. на відмінно захистив дипломний проект, отримав диплом із відзнакою за фахом “Інженер-технолог з переробки нафти та газу” і був залишений працювати на кафедрі “Технологія нафти та газу”. В подальшому обіймав посади асистента та старшого викладача, працював заступником декана. У 1954 р. Міністерство вищої освіти СРСР відрядило В.Т. Скляра до річної аспірантури в Інститут нафти АН СРСР, де під керівництвом всесвітньо відомого вченого академіка С.Р. Сергієнка Володимир Тихонович виконав, а в 1955 р. успішно захистив кандидатську дисертацію. У квітні 1956 р. його обрали за конкурсом на посаду керівника лабораторії геохімії нафти Українського науково-дослідного геолого-розвідувального інституту, а в 1959 р. – на по-

саду завідувача лабораторії нафтохімії Державного науково-дослідного проектного інституту (УкрНДІ-проект) і призначили виконуючим обов'язки заступника директора з наукової роботи.

Є всі підстави вважати 1959 рік знаковим, визначальним для долі нафтопереробки та нафтохімії України. Саме в цьому році Володимир Тихонович закінчив головним чином розробку концепції сучасного розвитку нафтопереробки в Україні, її місця в контексті всього народногосподарського комплексу СРСР, розпочав величезну організаторську роботу зі створення в Україні потужного науково-дослідницького потенціалу в галузі нафтопереробки та нафтохімії, заявив про серйозні наміри України вирішувати складні науково-технічні проблеми нафтохімії союзного значення, кинув виклик провідним науковим установам Москви, Баку, Уфи, Ленінграда, інших міст. На базі лабораторій і відділів нафтового профілю УкрНДІпроект, у томі числі його Львівської філії, у 1963 р. за ініціативою та безпосередньою участю В.Т. Скляра був створений Всесоюзний науково-дослідний та проектно-конструкторський інститут нафтопереробної та нафтохімічної промисловості (ВНДПКнафтохім). Його першим директором призначили кандидата хімічних наук Скляра Володимира Тихоновича. На посаді директора новоствореного інституту яскраво висвітлювались надзвичайно великі здібності В.Т. Скляра як науковця, проектувальника, керівника та організатора.

ВНДПКнафтохім репрезентував комплексну організацію, в яку входили наукове відділення (головна структурна одиниця) в Києві, науково-дослідний відділ у Львові, проектне відділення в Києві (нині – ВАТ “Укрнафтохімпроект”) і його проектна філія у Львові (нині – “Львівдіпронафтохім”) та дослідний завод у Дрогобичі (нині – ВАТ “ГАЛОЛ”). Загальна чисельність співробітників цього комплексного інституту становила понад 2 тис. осіб. Для плідної роботи Інституту В.Т. Скляр запрошував із відомих центрів нафтопереробки і нафтохімії (Грозний, Новокуйбишевськ, Омськ, Уфа, Львів, Дрогобич, Бердянськ, Шебекіно, Невиномиськ та ін.) молодих вчених, талановитих дослідників, проєктантів і виробників. Невдовзі ВНДПКнафтохім став одним із найбільших в колишньому СРСР сучасних наукових центрів нафтопереробної та нафтохімічної промисловості.

Особливу увагу В.Т. Скляр приділяв науково-дослідному спрямуванню Інституту. Він постійно сприяв творчій діяльності молодих дослідників, розкриттю та розвитку потенційних можливостей, доручав їм відповідальні наукові та керівні посади, в результаті чого вирости широко відомі вчені – доктори наук Н.Я. Рудакова, В.О. Бугров, Ю.Т. Гордаш, Г.Б. Фройштетер, Л.М. Шкарапута, К.К. Триліський, О.Л. Главаті, Г.Г. Бурлака, М.А. Альтшулер, Ю.Л. Іщук, Є.В. Лебедев, а також понад 120 кандидатів наук із різних напрямів нафтохімічної діяльності.

У ВНДПКнафтохім (нині – УкрНДІНП “МАСМА”) за доброзичливого і активного сприяння В.Т. Скляра як директора і наукового керівника почали своє становлення і згодом сформувались такі наукові школи:

- хімія і технологія присадок до мастильних матеріалів;
- хімія, технологія, реологія і трибологія пластичних мастил;

- колоїдна хімія міжфазного масообміну у трифазних дисперсних системах;
- інженерна реологія і теплофізика дисперсних систем у нафтопереробці та нафтохімії.

На превеликий жаль сталося так, що В.Т. Скляру не судилося у відведеному йому Богом житті працювати в створеному ним ВНДПКнафтохім. Розгул суловсько-брежнєвської компартійної компанії по боротьбі з дисидентством і так званім буржуазним українським націоналізмом не обминув і його. У 1972 р. Секретаріат ЦК Компартії України, звинувативши Скляра В.Т. в "ігнорированні партійних принципів в подборе, расстановке и воспитании кадров", звільнив його з посади директора ВНДПКнафтохім без права продовження роботи в Інституті. Керівник цієї розправи – секретар ЦК І. Лутак – виголосив: "Відправити Скляра на посаду старшого інженера!" Отакий "партійний принцип" піклування про справу, взірєць відношення до видатного вченого і організатора, кавалера орденів Леніна та Трудового Червоного прапора.

Головна "провина" Скляра В.Т. полягала у винятковій відданості справі. Здавалося, не існувало перешкод, які б зупинили Володимира Тихоновича при вирішенні наукових чи організаційних питань. Він дійсно ігнорував "поради" завідувача відділу ЦК про надання 3-кімнатної квартири партійному пройдисвіту (якого врешті-решт вигнали з партії), а віддав її науковцю; всупереч настановам райкому, міськкому, ЦК він залучив до роботи в ВНДПКнафтохім широко освіченого доктора хімічних наук Дворка Г.Ф., який відкрито виступив проти вводу радянських військ до Чехословаччини і, завдячуючи В.Т. Скляру, встиг зробити помітний внесок у підвищення теоретичного рівня робіт Інституту; Володимир Тихонович, нехтуючи застереження "компетентних органів", сприяв роботі талановитого економіста, видатного українського патріота З. Антоноюка.

В.Т. Скляр був особистістю, він не поділяв людей за партійною чи національною ознакою. Оцінював людей лише за їх науковими та виробничими результатами, по відношенню до справи, реальному внеску у добробут суспільства. Він не плазував перед партійними невігласами, це драгувало, накопичувалось і врешті призвело до безпідставного показового покарання. Партноменклатурі не були потрібні наукові здобутки, нові технологічні процеси, понад усе цих людей турбувала лояльність оточуючих як гарантія власного добробуту і недоторканості, їм не були потрібні особистості, потрібні були холоуї.

За клопотанням академіка В.С. Гутирі, який в той час очолював Сектор нафтохімії Інституту хімії високомолекулярних сполук (ІХВС) АН УРСР і одночасно був віце-президентом АН УРСР, академік Б.Є. Патон дав згоду прийняти В.Т. Скляра в Сектор на посаду старшого наукового співробітника. Віддаючи належне неординарності Володимира Тихоновича, академік Б.Є. Патон через деякий час звернувся до першого секретаря ЦК КПУ В.В. Щербицького з проханням зняти "табу" з особи В.Т. Скляра. Результатом цього звернення стало призначення В.Т. Скляра заступником директора ІХВС (в подальшому – Інституту фізико-органічної хімії та вуглехімії, ІнФОВ) АН УРСР, а пізніше (після смерті академіка В.С. Гутирі) і керівником Відділення нафтохімії ІнФОВ АН УРСР. Володимир Тихонович із притаманними йому наполегливістю і завзяттям знову поринув у творчу діяльність. У 1984 р. на вченій раді про-

відного союзного інституту ВНДНП (Москва) захистив дисертацію на здобуття вченого ступеня доктора технічних наук. Більше 10 років В.Т. Скляр очолював Відділення нафтохімії ІнФОВ АН УРСР, багато зробив для його перетворення в провідний науковий центр із питань нафтохімії в системі Академії наук. У цей період було побудовано обладнаний за сучасними вимогами новий корпус Відділення, який і досі успішно функціонує у складі Інституту біоорганічної хімії та нафтохімії НАН України.

Згодом, починаючи з 1991 р. і до кінця свого життя, В.Т. Скляр працював генеральним директором створеної ним міжнародної асоціації "Високонадійний трубопровідний транспорт", що діяв безпосередньо під патронатом академіка Б.Є. Патона. І тут Володимир Тихонович проявив свій талант чудового організатора і науковця.

Ранні наукові дослідження Володимира Тихоновича присвячені вивченню генетичного зв'язку нафти родовищ Прикарпаття та мілінітових утворень Карпатського регіону і узагальнені в кандидатській дисертації на тему "Изучение высокомолекулярной части битковской и сагайдакской нефтей". Вже тоді виявилась одна з найхарактерніших рис В.Т. Скляра науковця-дослідника: прагнення до найповнішої реалізації отриманих наукових результатів. Так, знайдені закономірності генезису нафти стали підґрунтям для будівництва нафтопереробного заводу на Івано-Франківщині.

У подальшому наукові інтереси Володимира Тихоновича пов'язані із синтезом і технологією алкілсаліцилатних, сукцинімідних, сульфонатних та інших присадок до олив, високоефективних інгібіторів корозії, захисних покриттів та інших продуктів нафтохімії. Важко переоцінити внесок В.Т. Скляра у розробку та створення виробництв високоефективних в'язучих матеріалів для дорожнього будівництва, пластичних мастил, продуктів коксохімії, мастильно-холодильних рідин і технологічних засобів, поверхнево-активних речовин для інтенсифікації видобутку нафти і газу та захисту нафтопромислового устаткування від корозії, першого оригінального вітчизняного протруйника насіння цукрових буряків Сульфокрбату-К. Низку розробок В.Т. Скляра використано під час вирішення проблем ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС. Під його безпосереднім науковим керівництвом було створено та у стислі терміни освоєно виробництво понад 50 найменувань нафтопродуктів, призначених для забезпечення процесів виробництва і експлуатації автомобілів ВАЗ та КАМАЗ, більшість з яких не поступалась якістю кращим світовим аналогам, а деякі і переважали їх.

Дослідження В.Т. Скляра відзначаються чіткістю постановки задач, широким використанням методів математичного моделювання та оптимізації, обґрунтованістю висновків. Він був одним із тих, хто своїми роботами довів, що справжній зміст терміну "технологія" – це не узагальнююча назва сукупності пристроїв чи послідовності процедур, а насамперед – це наукові засади раціонального виробництва.

Професор Скляр підкреслював, що технологічні дослідження мають ґрунтуватись на глибокому розумінні закономірностей процесів, що розробляються, інакше в промисловості ніколи не втратять актуальності питання забезпечення сировиною та утилізації відходів, гостро стоятиме проблема охорони навколишнього середовища. Блискучим взірцем таких досліджень стала докторська дисертація В.Т.

Скляра "Исследование и разработка промышленного производства алкилсалицилатных и сукцинимидных присадок", де були майстерно вирішені питання оптимального промислового виробництва високо-ефективних присадок до олів. Науково-дослідним роботам В.Т. Скляра притаманні глибина теоретичних розробок й узагальнень з одночасним розв'язанням актуальних прикладних завдань, пов'язаних із підвищенням економічної ефективності нафтопереробної та нафтохімічної промисловості.

В.Т. Скляр був причетним до створення потужної нафтопереробної промисловості України, важко переоцінити його вагомий внесок у розробку техніко-економічних обґрунтувань, проектування та будівництва таких нафтопереробних заводів, як Лисичанський, Надвірнянський, Кременчуцький, у реконструкцію Дрогобицького, Одеського, Херсонського нафтопереробних заводів та Бердянського нафто-оливного заводу.

Серед його учнів 1 доктор і 10 кандидатів наук. З великим задоволенням і віддачею Володимир Тихонович передавав свій досвід та знання науковій та виробничій молоді.

Результати багаторічних досліджень узагальнені Володимиром Тихоновичем у 6 монографіях і оглядах, 137 винаходах і патентах, 180 статтях, численних виступах на конференціях і з'їздах..

Праця професора Скляра відзначена орденами Леніна і Трудового Червоного Прапора, багатьма медалями, Почесною грамотою Президії Верховної Ради УРСР, грамотами та подяками за самовіддану роботу з ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС. В.Т. Скляр був Заслуженим діячем науки України, академіком Української нафтогазової академії, головним редактором і членом редколегій відомих наукових видань, престижних наукових товариств, головував у вченій раді із захисту кандидатських дисертацій. Він був природженим лідером, вирізнявся масштабним мисленням, науковою та інженерною ерудицією, вмінням сміливо ризикувати заради справи. Час підтвердив правоту вчинків і задумів В.Т. Скляра – створені ним науково-дослідницькі та проектні організації, технологічні процеси, наукові здобутки і нині відіграють велику роль у розвитку нафтохімічної науки і промисловості в Україні та за її межами.

Він дуже любив свою сім'ю: маму Марію Ільківну, яка жила у нього, дружину Олександрю Іванівну, синів Володю, Вітю та Юрка, онуків Оленочку та Андрійка. Завжди добрим словом згадував свого батька Тихона Юхимовича. Володимир Тихонович надзвичайно любив свою Батьківщину, любив життя. У вільний від роботи час із завзяттям та кипучою енергією займався садівництвом, полюбляв рибалку.

В.Т. Скляр був бажаним і частим гостем виплеканого ним інституту – Укр.НДІ НП "МАСМА". З великою любов'ю та увагою слідкував за долею інституту, його співробітників і пишався причетністю до їх надбань. Свідченням цього є рядки, написані Володимиром Тихоновичем із передчуттям неминучості близького відходу у Вічність. Наведемо їх в оригіналі.

Глубокоуважаемые Григорий Иванович и Юрий Юрьевич, Геннадий Иванович и Вера Владимировна

Обращаюсь к вам с последней просьбой. Лучшие годы своей жизни я провел вместе с вами, когда все в коллектив первооткрывателей, собранный из разных городов бывшего Союза стоял везеткой, которая была центром производства в основанном районе нефтяной и нефтеперерабатывающей промышленности Республика Украина в 1960-1978 годы.

Вы и соратники ваши делали все, что было возможно в тогдашней-угольной стране. Ваши и труды ваших коллег 1960-1973 годов высоко ценятся и отмечались вниманием.

Вы вместе с Леонидом Кириловым создали колумбийский научно-исследовательский и производственно-конструкторский институт с развитыми заводами, что обеспечило его лидерство в отрасли.

Годы, проведенные мною вместе с вами были самыми счастливыми в моей жизни. Жаль что-то в мае гитлер проиграл

процессия у тех, кого я обидел, одновременно я не помню лиц тех людей, которых обидели меня.

Я прошу все если буду веком
 уходить мир шире окрестиме поможеть
 своим родным в свое прекрасны земле.

Трог для шучання прошу устанавити
 во РНМПК нефтехим, кмо поможеть
 проешитесь о Курявский Надгробье
 пошедут прахспортом, кмо поможеть
 располотком Ваши укринжене;
 можемо будити попросити в АН

То пухи на кладовище. Не кором-
 кое время осамовелитесь у швети-
 тима шч в. О. Тамоме.

Прощайте, вудоме краини
 Все Бог.

19.11.1997. (Кел. 9)

9 березня 1998 р. Володимира Тихоновича не стало. Його останні прохання були виконані, поховали його на Байковому кладовищі. Вічна пам'ять Вам, Володимире Тихоновичу, і нехай буде пухом на Вашій могилі українська земля.

Всі, кому пощастило працювати з В.Т. Скляр, збережуть у своїх серцях його світлий образ, завжди будуть пам'ятати цю талановиту, самобутню, діяльну, безмежно енергійну, інтелігентну і дуже добру та чуйну людину.

Ю. Ішук, Л. Шкаранута